

AFLATOUN

Social & Financial Education

Boosting Social Inclusion

through
**TARGETED
ACTION**

Podsticanje socijalne inkluzije
kroz ciljanu akciju

SAŽETAK PREPORUKA

Sufinansira
Evropska Unija

**Sufinansira
Evropska unija**

Odricanje od odgovornosti:

Podrška Evropske komisije stvaranju ove publikacije ne odnosi se na njenu sadržinu, koja odražava isključivo stavove autora, te Komisija ne može snositi odgovornost za bilo kakvo korišćenje informacija koje se u njoj iznose.

Sadržaj

Uvod 3

Kako koristiti ovaj sažetak preporuka? 3

Erasmus+ projekat 4

Dokazi i projektni rezultati 5

Metodologija monitoringa i evaluacije 6

Erasmus+ projekat i njegov značaj za nacionalni plan i program (Holandija) 7

Erasmus+ projekat i njegov značaj za Nacionalni plan i program (Slovačka) 8

Erasmus+ projekat i njegov značaj za nacionalni plan i program (Srbija) 9

Izvodi sa okruglog stola 9

Slovačka 9

Srbija 12

Svedočastva iz zemalja implementacije 15

Opšte preporuke 16

Reference 17

Uvod

Uspostavljanje finansijskih veština rano u životu može postaviti temelje za buduću finansijsku stabilnost. Formalne i neformalne institucije igraju ključnu ulogu u prenošenju finansijskog znanja, a oni koji su uključeni u finansijsku edukaciju i politiku moraju donositi informisane odluke o njegovoj implementaciji. Dobro utemeljeno istraživanje može poslužiti kao dragocena referentna tačka za ove odluke. U eri posle Covid-19, i razvijene zemlje i zemlje u razvoju postale su zabrinute za finansijsku pismenost među svojim građanima – posebno među mladim ljudima koji su u međuvremenu postali direktni korisnici finansijskih usluga.

Finansijsko obrazovanje, kao relativno mlada oblast, još uvek je u razvoju i postoji mnogo različitih metoda za obezbeđivanje pristupa. Istraživači rade na identifikaciji najefikasnijih obrazovnih pristupa, kao i na razumevanju metoda koje najbolje funkcionišu u različitim kontekstima. Ova raznolikost omogućava eksperimentisanje i učenje iz različitih praksi. Ovaj sažetak preporuka sadrži rezime projekta koji finansira Erasmus+, kojim je implementiran inovativni program finansijskog obrazovanja u tri zemlje (Srbija, Slovačka i Holandija) i pokazuje uzročno-posledično objašnjenje podržano dobro osmišljenom studijom pre i posle. Preporuke su kreirane tako da uzmu u obzir potrebe dece, mladih i njihovih porodica, raznolikost manjina i potrebe ugroženog i ranjivog stanovništva (i dece i odraslih).

Kako koristiti ovaj sažetak preporuka

Ovaj sažetak ima za cilj da pomogne donosiocima odluka u obrazovanju, programskim liderima, finansijskim edukatorima i akademskim istraživačima u donošenju informisanih odluka koje se tiču preporuka za politike, programe i resurse povezane sa formalnim i neformalnim finansijskim obrazovanjem. Suštinski cilj ovog sažetka preporuka je da inspiriše donošenje odluka na osnovu dokaza, direktno se oslanjajući na dokaze gore spomenutog projekta.

U **odeljku 2** ćemo kratko predstaviti Erasmus+ finansirane projekte.

U **odeljku 3** bavimo se rezultatima zasnovanim na dokazima i projektnim rezultatima. Referentne tabele i grafike služe za brzi pregled.

U **odeljku 4** ćemo pružiti generalne preporuke za Evropsku Uniju, kao i specifične preporuke zasnovane na kontekstu za Holandiju, Srbiju i Slovačku.

Erasmus+ projekat

Potreba za projektom

Projekat je fokusiran na razvoj kompetencija dece u osnovnim i srednjim školama, sa posebnim fokusom na socijalne i građanske kompetencije implementiranjem inovativnog programa integrisanog socijalnog i finansijskog obrazovanja zasnovanog na „Aflatoun“ programu u 3 zemlje učesnice (Slovačka, Srbija i Holandija).

Projektni ciljevi

Generalni cilj ovog projekta je osnaživanje dece i njihovih roditelja kroz građanske i kompetencije društvenog razvoja, kako bi postali nosioci promena za sebe i svoje zajednice .

Projektne aktivnosti

1

KORAK 1
Treninzi trenera

4

KORAK 4
Nacionalni okrugli stolovi socijalnog i finansijskog obrazovanja u 3 zemlje učesnice

2

KORAK 2
Treninzi drugih nastavnika/profesionalaca

5

KORAK 5
Završna konferencija

3

KORAK 3
Sprovođenje radionica u školama /ustanovama sa decom, mladima i roditeljima

Šta su učesnici naučili tokom treninga?

- 5 osnovnih elemenata / pedagoških tema „Aflatoun“ programa, sa fokusom na metodu, sadržaj i komunikaciju sa decom i roditeljima, sa posebnim fokusom na one iz socijalno ugroženih zajednica (manjinske grupe i migrantske zajednice)
- Kako koristiti ove elemente u socijalnom i finansijskom obrazovanju u formalnom i neformalnom okruženju
- Poseban akcenat je stavljen na post-Covid-19 kontekst: kako osigurati dobrobit dece i roditelja i kako prilagoditi nastavu finansijskog obrazovanja potencijalno promenjenoj finansijskoj situaciji

Doseg projekta

Direktno

15
Obrazovnih
ustanova

30
Roditelja

120
Dece

15
Trenera

45
Radionica

60
Nastavnika, para-
nastavnika, pedagoga

Indirektno

1000
Opština

100
Nastavnika

Intelektualni ishodi

- 1 4 trening priručnika o socijalnom i finansijskom obrazovanju** o tome kako sprovesti Treninge trenera (engleski, holandski, slovački, srpski)
- 2 4 trening priručnika za socijalno i finansijsko obrazovanje** o treningu nastavnika, profesionalaca u nastavi i paraprofesionalaca (engleski, holandski, slovački, srpski). Priručnici su lingvistički, kulturološki i razvojno prilagođeni za specifičnu decu i roditelje (uključujući one sa romskim i migrantskim poreklom).
- 3 Preporuke za politike za međunarodne i nacionalne aktere** (na 4 jezika - engleski, holandski, slovački, srpski).

Dokazi & projektni rezultati

Ovaj odeljak pokriva dostupne dokaze. Važne ključne poruke koje su predstavljene u sažetku su sledeće

Važnost socijalnog i finansijskog obrazovanja za decu i roditelje

SFO je moguće u formalnim i neformalnim okruženjima

SFO je ključno u zajednicama

Izazovi ovog tipa obrazovanja / šta može biti pokriveno SFO

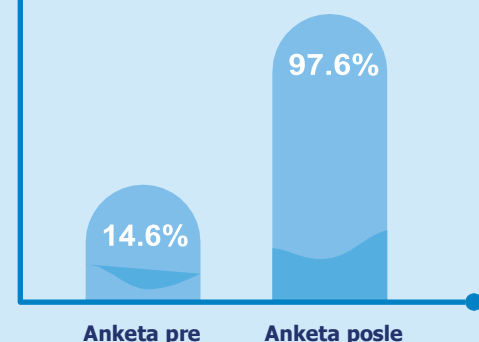
Metodologija monitoringa i evaluacije

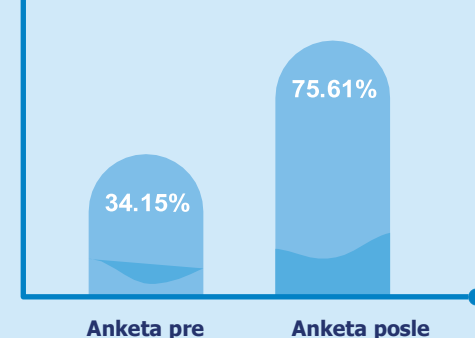
Nastavnici i metoda aktivnog učenja – Slovačka

Bliskost i poverenje (%) među nastavnicima popravili su se konzistentno na svim platformama sa jasnom statistički dokazanom razlikom. (*T-test rađen u paru je statistički dokaz)

SREDNJA PRISNOST (%) MEĐU NASTAVNICIMA

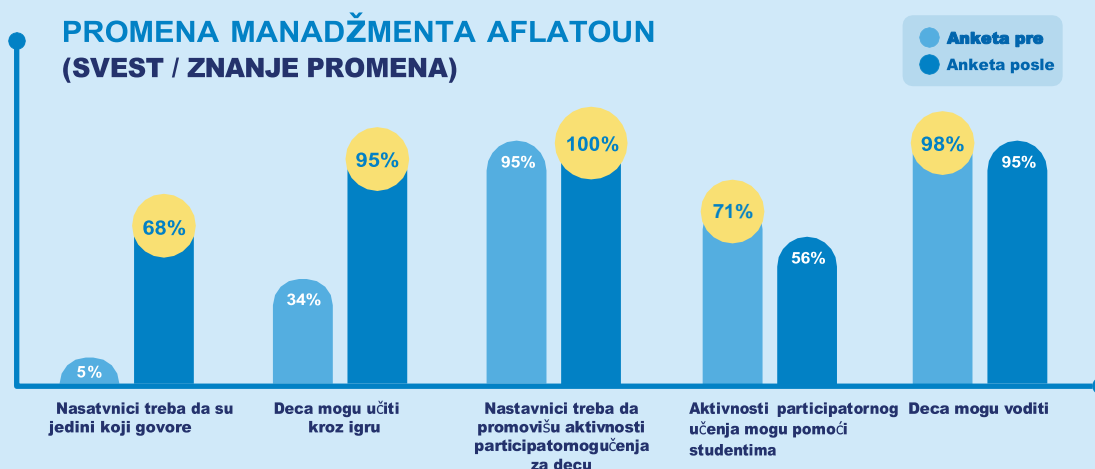

SREDNJE POVERENJE (%) MEĐU NASTAVNICIMA

Nastavnici - Svest i znanje SFO

PROMENA MANADŽMENTA AFLATOUN (SVEST / ZNANJE PROMENA)

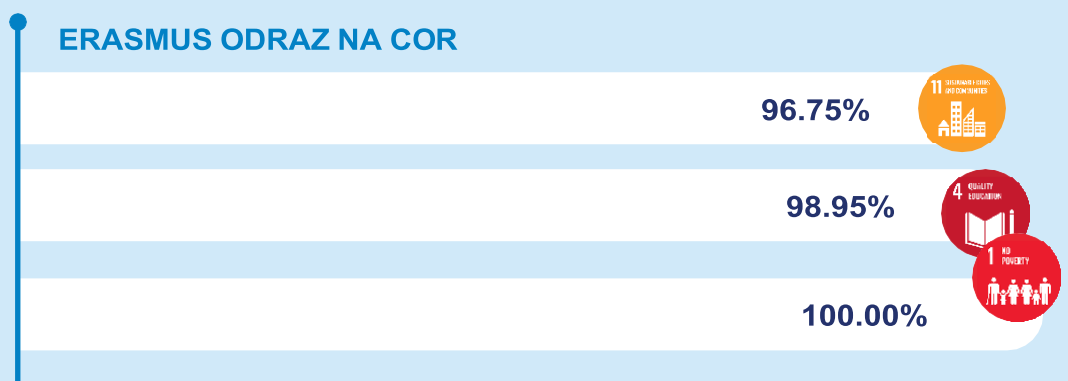

Aflatoun sadržaj / radionice pokrenuli su promenu stava kod učesnika.

U prve dve izjave zasnovane na stavu uočava se značajna promena u anketama pre i posle.

Erasmus+ uticaj na ciljeve održivog razvoja (COR)

Erasmus+ projekat i njegov značaj za Nacionalni plan i program (Holandija)

Iako je jedna od ekonomski prosperitetnih zemalja u Evropi, Holandija se i dalje bori sa niskim nivoom finansijske pismenosti. Otprilike 20% holandskih domaćinstava nema ušteđevinu, a svakom trećem nedostaju sredstva za hitne slučajeve za neočekivane troškove. Ovi finansijski izazovi su još izraženiji među mladima, pri čemu 19% holandske omladine nema osnovno finansijsko znanje za samodovoljnost. Alarmantno, postoji značajan disparitet u finansijskom znanju među studentima iz različitih društvenih sredina, posebno onima iz siromašnih ili imigrantskih porodica. Štaviše, mladi ljudi u Holandiji se smatraju finansijski nezavisnim sa 18 godina, ali često ulaze u odraslo doba loše pripremljeni da se snalaze u složenom finansijskom okruženju zemlje, što može dovesti do dugova i finansijskih poteškoća u ranim dvadesetim.

Finansijske borbe, međutim, nisu samo problem u manje bogatim delovima Holandije; utiču i na velike gradove. Na primer, 24% ljudi koji žive u Amsterdamu ima dugove, a 11,2% domaćinstava u gradu ima problema sa novcem. Među mladim ljudima ispod 25 godina u Amsterdamu, 20% se bavi finansijskim pitanjima i dugovima. Takođe je važno napomenuti da se broj mladih koji se suočavaju sa ovim problemima udvostručio od 2015. do 2020. godine.

U Holandiji finansijsko obrazovanje trenutno nije obavezan deo redovnih školskih časova. Zato Aflatoun International, kroz svoj program „Novac čini srećnim“, radi na podučavanju holandske dece i tinejdžera o pitanjima novca. Aflatoun se udružuje sa školama, klubovima, omladinskim grupama, gradovima i preduzećima kako bi pomogao mladima da nauče kako da mudro upravljaju svojim novcem. Aflatounove lekcije mogu biti deo predmeta poput ekonomije i društvenih nauka ili se pružati odvojeno. Ove lekcije se mogu prilagoditi različitim vrstama škola.

Projekat Erasmus+ pomaže Aflatoun-u da dopre do još mlađe dece (6-14 godina), što omogućava još raniji početak učenja važnih životnih i finansijskih veština.

Uticaj programa Aflatoun u Holandiji, iako mali po obimu, već je prepoznat u više obrazovnih organizacija. VO-raad, PO-raad, School & Safety Foundation i Academische Werkplaats Sociale Kwaliteit van Onderwijs su 2021. godine izabrali Aflatoun kao jednu od najboljih praksi za dobro građansko obrazovanje. Pored toga, Aflatoun je takođe imenovan kao jedno od ključnih rešenja protiv nejednakosti u publikaciji „Omgaan met armoede op scholen“.

Erasmus+ projekat i njegov značaj za Nacionalni plan i program (Slovačka)

Slovačke škole se u obrazovanju o finansijskoj pismenosti rukovode Nacionalnim standardom finansijske pismenosti, koji opisuje minimalne zahteve za finansijsko, ekonomsko i pravno obrazovanje učenika. Međutim, većina škola ne inovira svoje nastavne planove i programe niti koristi usluge i stručnost drugih institucija za podučavanje finansijske pismenosti.

Na PISA 2018, Slovačka je dobila rezultat u finansijskoj pismenosti ispod proseka zemalja učesnica OECD-a. Istraživanja su pokazala da je nivo znanja slovačkog stanovništva u ovoj oblasti jedan od najnižih u EU i da 34,7% studenata nije u stanju da reši probleme vezane za finansije. Prema podacima Narodne banke Slovačke, Republika Slovačka spada u grupu zemalja u kojima učenici slabijeg socio-ekonomskog porekla postižu znatno lošije rezultate u veštinama finansijske pismenosti. Niska finansijska pismenost mladih predstavlja veliki problem, pogotovo što će za nekoliko godina oni biti odrasli koji će početi da donose prve finansijske odluke koje mogu imati veliki uticaj na njihov život.

Ministarstvo prosvete Republike Slovačke preporučuje da se finansijska pismenost uči od vrtića pa nadalje. U obavezujućem dokumentu za usmeravanje obrazovanja i obuke – Vodič kroz školsku godinu – preporučuje se implementacija Aflatoun programa za učenje dece finansijskoj pismenosti. Ovaj program povezuje finansijsku pismenost sa društvenom pismenošću i održivošću – sve te teme su važne za sve, a posebno za ljude iz socijalno ugroženih sredina marginalizovanih romskih zajednica.

Erasmus+ projekat i njegov značaj za Nacionalni plan i program (Srbija)

Iako u Srbiji, kao i u većini zemalja, finansijska pismenost nije poseban školski predmet, njena uloga u obezbeđivanju finansijskog blagostanja pojedinca sve se više prepoznaje. Deca odrastaju u sve složenijem finansijskom svetu i važno je da ih podržimo svi – od roditelja, preko nastavnika i obrazovnih institucija do finansijskih institucija. Kada uspešno savladaju osnovne principe štednje i budžetiranja, kasnije će im biti lakše da donose odluke u okviru finansijskog sveta i finansijskih proizvoda, koji se dolaskom novih tehnologija stalno usložnjava.

Na PISA 2018, Srbija je postigla finansijsku pismenost (444 PISA rezultat) kao jedan od najnižih među zemljama/privredama koje učestvuju u PISA proceni finansijske pismenosti. Nedostatak finansijske pismenosti kod mladih odraslih ima trajne posledice. Zbog toga treba da ih osnažimo znanjem i veštinama potrebnim za donošenje odgovornih finansijskih odluka. Samo finansijski obrazovani pojedinci će izgraditi finansijsku stabilnost neophodnu za uspešnu budućnost.

Iako ne postoji nacionalna strategija, finansijsko obrazovanje je interdisciplinarni predmet u školama, integrisan u druge predmete. Uspešne akcije u zemlji prikazane su kroz nekoliko inicijativa i predstavljaju značajan korak ka promovisanju finansijskog obrazovanja u Srbiji s obzirom na sistematski pristup. Ipak, u Srbiji ima prostora za napredak jer finansijska pismenost još nije disciplina, a srednje škole ne učestvuju u finansijskom obrazovanju. Osim mladih, jednako je važno finansijsko obrazovanje ostalih kategorija lica.

Izvodi sa okruglog stola

Slovačka

1 Na koje oblasti života neke osobe utiče manjak socijalne i finansijske pismenosti? Da li utiče na socijalnu inkluziju?

Nedovoljna društvena i finansijska pismenost ima dubok uticaj na pojedince u više aspekata života. Finansijska stabilnost, kamen temeljac ličnog blagostanja, je ugrožena kada se pojedinci bore sa upravljanjem svojim finansijama, što dovodi do gomilanja dugova i finansijskog stresa.

Izgledi za zapošljavanje su takođe pogođeni, jer niska finansijska pismenost može ometati pojedinca da razume ugovore o poslu, beneficije i planove za penzionisanje. To, pak, utiče na njihovu zapošljivost i dugoročnu finansijsku sigurnost. Odluke o stanovanju postaju izazovi, sa poteškoćama u razumevanju hipoteka, ugovora o zakupu i vlasništva nad imovinom, što potencijalno dovodi do stambene nestabilnosti ili neadekvatnih uslova života. Štaviše, pristup obrazovanju postaje problematičan, pri čemu finansijska pismenost igra ključnu ulogu u finansiranju obrazovnih aktivnosti, upravljanju studentskim kreditima i donošenju informisanih izbora o ulaganjima u obrazovanje. Neadekvatna finansijska pismenost takođe može dovesti do komplikacija u vezi sa zdravstvenom zaštitom, jer pojedinci mogu donositi neoptimalne odluke o zdravstvenoj zaštiti, ograničavajući sebi pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i izlažući se neočekivanim medicinskim troškovima. Štaviše, negativno utiče na planiranje penzionisanja, sa nedovoljnim znanjem koje ometa efektivnu penzionu štednju, investicije i upravljanje penzijama.

Izvan individualnog nivoa, posledice ograničene socijalne i finansijske pismenosti odjekuju kroz društvo. Društvena inkluzija – osnovni aspekt dobrobiti zajednice – je ugrožena, jer pojedinci koji nemaju finansijsku pismenost takođe mogu da se bore sa razumevanjem društvenih normi, umrežavanjem i angažovanjem u aktivnostima zajednice. Ovo stvara ciklus izolacije, ometajući njihovo učešće u društvenim i ekonomskim prilikama. Da bi se ublažili ovi dalekosežni izazovi, imperativ je da kreatori politike prepoznaju kritičnu ulogu socijalne i finansijske pismenosti.

Implementacija sveobuhvatnih obrazovnih programa i sistema podrške je ključna za osnaživanje pojedinaca znanjem i veštinama potrebnim za informisano donošenje odluka u različitim aspektima života.

Rešavanje ovih deficita pismenosti nije samo pitanje ličnog blagostanja, već je i društveni imperativ za negovanje finansijske stabilnosti, mogućnosti zapošljavanja, sigurnosti stanovanja, pristupa obrazovanju, jednakosti u zdravstvenoj zaštiti i socijalne uključenosti. Dajući prioritet socijalnoj i finansijskoj pismenosti, kreatori politike mogu zacrtati put ka finansijski sigurnijem, inkluzivnijem i prosperitetnijem društvu za sve njegove članove.

2 Koje veze vidite između socijalne pismenosti, finansijske pismenosti i prava na učešće?

Socijalna pismenost i finansijska pismenost su usko isprepletene sa pravom na učešće na nekoliko kritičnih načina. Prvo, ove pismenosti osnažuju pojedince znanjem i veštinama za donošenje informisanih odluka, bilo u društvenim interakcijama ili finansijskim pitanjima. Informisano donošenje odluka je osnova aktivnog učešća, omogućavajući pojedincima da se efikasno angažuju u svojim zajednicama i mudro upravljaju svojim finansijskim resursima.

Drugo, obe pismenosti igraju ključnu ulogu u obezbeđivanju jednakog pristupa resursima. Socijalno pismeni pojedinci imaju veće šanse da pristupe mrežama podrške i uslugama u zajednici, čime se poboljšava njihov kvalitet života i promoviše socijalna inkluzija. Finansijska pismenost, s druge strane, olakšava pristup finansijskim resursima i upravljanje njima, smanjujući ekonomske disparitete i osiguravajući da finansijsko učešće ne ometa nedostatak znanja.

Na kraju, ove pismenosti značajno doprinose smanjenju ugroženosti. Socijalna pismenost pomaže pojedincima da izgrade jake društvene mreže i otpornost, dok ih finansijska pismenost osposobljava da upravljaju finansijskim rizicima i izbegavaju eksploatatorske prakse. Ova kombinacija pismenosti povećava sposobnost pojedinaca da aktivno učestvuju u svim aspektima života, od angažovanja zajednice do ekonomskih aktivnosti, na kraju čuvajući i promovišući pravo na učešće.

3 Koje veze vidite između socijalne pismenosti, finansijske pismenosti i pristojnog stanovanja?

Misli nastavnika i aktera

Socijalna pismenost i finansijska pismenost su suštinski povezane sa postizanjem pristojnog stanovanja. Prvo, socijalna pismenost omogućava pojedincima da se snalaze u složenim stambenim sistemima i da se efikasno angažuju sa relevantnim institucijama i organizacijama. Omogućava im da se zalažu za svoja stambena prava, učestvuju u procesima donošenja odluka u zajednici i pristupe mrežama socijalne podrške koje mogu pomoći u obezbeđivanju odgovarajućih stambenih aranžmana.

Drugo, finansijska pismenost igra ključnu ulogu u postizanju i održavanju pristojnog stanovanja. Obezbeđuje pojedincima veštine efikasnog upravljanja svojim finansijama, uštedom na troškovima vezanih za stanovanje, tako da donose informisane izbore o opcijama stanovanja. Finansijska pismenost takođe povećava njihovu sposobnost da obezbede hipotekarne kredite ili ugovore o zakupu uz povoljne uslove, smanjujući rizik od beskućništva ili neadekvatnog stanovanja.

Na kraju, kombinacija socijalne i finansijske pismenosti doprinosi stabilnosti stanovanja. Socijalno i finansijski pismeni pojedinci imaju veću vjerovatnoću da zadrže stabilno zaposlenje, dobiju beneficije i subvencije u vezi sa stanovanjem i izbegnu iseljivanje ili oduzimanje imovine. Ova stabilnost, zauzvrat, podstiče osećaj sigurnosti i blagostanja, usklađujući se sa principima pristojnog stanovanja i promovišući stanovanje kao osnovno ljudsko pravo.

U zaključku, podsticanje socijalne i finansijske pismenosti je od suštinskog značaja za obezbeđivanje pojedincima da imaju znanje i veštine potrebne da obezbede i održe pristojno stanovanje. Ova pismenost osnažuje pojedince da se aktivno angažuju u donošenju odluka u vezi sa stanovanjem, pristupe odgovarajućim stambenim opcijama i održavaju stabilnost stanovanja, na kraju doprinoseći ostvarivanju prava na pristojno stanovanje.

4 Koje veze vidite između socijalne pismenosti, finansijske pismenosti i zdravlja?

Nakon diskusije, složili smo se da oblast socijalne pismenosti obuhvata i pravilnu obradu emocija, funkcionisanje u zdravim odnosima i sl. (ima ogroman uticaj na mentalno zdravlje, psihosomatiku čoveka, pojavu civilizacijskih bolesti itd.). Njen pravilan razvoj utiče na zdravstvenu i finansijsku pismenost. Veza između zdravstvene, socijalne i finansijske pismenosti se stoga ne posmatra samo kao zdravstveni hendikep u kome se osoba iznenada nađe i „odjednom“ počinje da traži socijalnu ili finansijsku pomoć u društvu. To je jača karika – ove oblasti se odnose i na pojedince bez zdravstvenih problema ili nedostataka koji su u stanju da zarađuju za adekvatan i pristojan život, jer bez odgovarajuće socijalne pismenosti (koja uključuje rad sa emocijama i sl.) pojedinac nije u stanju da bude u stanju da bude sposoban da živi potpuno zdrav i finansijski pismen (samo je pitanje vremena kada će se pojaviti psihosomatski zdravstveni problemi).

Srbija

Nacionalni okrugli sto u Beogradu je ujedinio različite aktere – predstavnike humanitarnih organizacija, edukatore, nastavnike, pedagoške asistente i druge profesionalce u diskusiji na temu produblivanja vitalnog socijalnog i finansijskog obrazovanja za decu i mlade.

Glavne preporuke

- Društveno i finansijsko obrazovanje treba da počne što je ranije moguće, idealno od početka formalnog školovanja, i da se nastavi do kraja školovanja učenika.
- Većina učesnika okruglog stola se složila da finansijsko obrazovanje koje uključuje mogućnosti za učešće dece u procesu učenja, otkrivanja i istraživanja može imati snažan, pozitivan uticaj na socijalnu i finansijsku pismenost. Oni su se složili da ovaj program pruža priliku za aktivno angažovanje dece, što može da nadoknadi nedostatak mogućnosti u drugim oblastima, čime se pomaže u rešavanju dispariteta u finansijskoj pismenosti koji pogoršavaju socio-ekonomske nejednakosti.

- Nastavnici/pedagoški asistenti/drugo obrazovno osoblje treba da budu opremljeni adekvatnom obukom i resursima, kao i da budu svesni značaja kombinovanog socijalnog i finansijskog obrazovanja i aktivnih metoda učenja. Treba ih stalno podržavati i ponovo obučavati kako bi mogli da prenesu svoje znanje o podučavanju socijalnog i finansijskog obrazovanja kroz ove inovativne metodologije.
- Preporučuje se da se socijalne i finansijske lekcije nastavnika snime i stave na raspolaganje drugim novouključenim profesionalcima koji će implementirati program u budućnosti.
- Učešće roditelja u socijalnom i finansijskom obrazovanju njihove dece je od ključnog značaja.
- Od suštinskog je značaja horizontalno učenje među ljudima koji realizuju program, a posebno uključivanje vrednosti koje „Aflatoun“ promovise tokom celog školovanja dece i kroz direktan rad sa njima.
- Učesnici su istakli da je socijalno i finansijsko obrazovanje dece i njihovih roditelja veoma važno i dobrodošlo u srpskom društvu, posebno za decu koja potiču iz marginalizovanih društvenih grupa.
- Učesnici su izrazili veliko interesovanje da nastave sa aktivnostima nakon zvaničnog završetka projekta. Preporučili su da profesionalci koji sprovode program dobijaju kontinuiranu podršku mentora kako bi se poboljšala kontekstualizacija programa, kao i njegova efikasna implementacija.
- Učesnici preporučuju proširenje programa na veći broj dece; mnoge zainteresovane strane su zainteresovane za pružanje programa u budućnosti.
- Preporučeno je da se dodatno pojača učešće roditelja, pri čemu su se učesnici složili da je saradnja sa roditeljima jedno od najvećih dostignuća programa. Pozitivni efekti socijalnog i finansijskog obrazovanja mogu se poboljšati tako što će roditelji biti svesni kritične uloge koju igraju u finansijskoj pismenosti svog deteta, tražeći njihovu podršku i učešće. Drugi način da se roditelji uključe je kroz alate i resurse za poneti kući, kao što su vodiči za roditelje i participativne aktivnosti dece i roditelja, koje pružaju porodicama priliku da unaprede znanje i veštine koje njihova deca uče kroz program.
- Neki nastavnici su podelili svoje oduševljenje časovima koji prevazilaze program i svoje planove da ove knjige i pojedinačne lekcije uključe u svoj rad nezavisno od ovog programa.
- Uključivanje roditelja – Roditelji imaju važnu ulogu u razvoju finansijskih stavova deteta, znanja i ponašanja, možda više nego faktori poput mladalačkog radnog iskustva i finansijskog obrazovanja. Važno je da roditelji budu uključeni, to može biti naročito efektno kod dece iz socijalno ugroženih porodica, gde roditelji imaju slabiju finansijsku pismenost.

Ovo takođe mogu povećati poverenje i interesovanje roditelja za socijalnu i finansijsku pismenost i povećati verovatnoću da se sa svojom decom bave finansijskim temama i ponašanjima.

- Metode aktivnog učenja: Metodologije u ovom društvenom i finansijskom programu čine nastavu interaktivnom, zabavnom i zanimljivom za decu/mlade, kao i u vezi sa njihovim životima i budućim izborima. Aflatoun nastavni plan i program pruža deci priliku da se uključe u participativno učenje bez potrebe da napuštaju učionicu. Tokom programa, studenti uče o ključnim temama finansijske pismenosti, kao što su budžetiranje, štednja i ulaganje kroz objektiv svog izbora karijere, uzimajući u obzir i mogućnosti i ograničenja povezana za njihov izbor.

Uverenja iz implementacionih zemalja

SLOVAČKA

Veliki plus je već pripremljena metodologija, koja jasno definiše korake i procedure, koje treba sprovesti za svaku aktivnost

Dasa

Pokušavamo da aktivnosti učinimo što aktivnijim - sa uključivanjem mnogo pokreta i aktivnosti u kojima deca treba da budu kreativna

Gabrijela

SRBIJA

Ponosna sam na decu i ovo lepo iskustvo, bez obzira na jezičku barijeru. Interesovanje roditelja je bilo veoma dobro.

Ajša

Aflatoun program je briljantno zamišljen i može se implementirati u postojeći nastavni plan i program osnovnih škola.

Jadranka

NETHERLANDS

Nastavnik A

Kontekst može biti dalje usavršavan, naročito ako želite da to bude holandski kontekst.

Roditeljski odgovor u Srbiji

Moje dete voli radionice. Vidim da deca vole kada su njihovi roditelji tu i kada rade zajedno. Interesantno im je što roditelji učestvuju u ovim aktivnostima. Mislim da tako upijaju mnogo više znanja kroz ove radionice, kroz igu, kroz priču, a ne kroz suvoparnost bubanja lekcija. Oni govore ostatku porodice o onome što su ovde naučili. Govore o osobinama Aflatoun, kao o prijatelju. Dečji karakteri se pokazuju dok oni razmišljaju o temi.

Generalne preporuke

Uspostaviti institucionalne i koordinacione mehanizme

Uspostaviti formalne mehanizme između finansijskih regulatornih organa, drugih javnih institucija (kao što je Ministarstvo prosvete)

Stvoriti jasan okvir za saradnju sa Ministarstvom prosvete i/ili drugim nacionalnim obrazovnim autoritetom od ranih faza i obezbediti visok nivo političke podrške za finansijsko obrazovanje u školama

Koordinisati aktivnosti javnih, privatnih i neprofitnih organizacija da podrže uspešnu implementaciju programa i projekata čime bi se izbeglo dupliranje i povećala efikasnost pružanja finansijskog obrazovanja za decu i mlade

Kreirati nastavni plan i program finansijske pismenosti i programe za različite starosne grupe i regije. Promovisati obrazovanje o finansijskoj pismenosti za roditelje (uključujući razvoj njihovih preduzetničkih veština).

Osmisliti i isporučiti kontekstualizovano finansijsko obrazovanje u i van škola

Proceniti finansijsku pismenost i evaluirati uticaj programa finansijskog obrazovanja

Ustanoviti „Kod dobre finansijske prakse“ ističući principe za pružanje finansijskog obrazovanja u saglasnosti sa državnim strategijom finansijskog uključivanja

Obezbediti obavezne kurseve Finansijske pismenosti u školama od ranih godina

Osigurati da su nastavni resursi dostupni i da su nastavnici obučeni i sigurni u pružanju sadržaja finansijskog obrazovanja

Razviti i/ili **raširiti** informaciju o digitalnim alatima za pružanje finansijskog obrazovanja (veb portali, platforme za elektronsko učenje, video, video igrice, digitalni alati za budžetiranje, mobilne aplikacije, simulatori investiranja ili finansijsko praćenje ciljeva, online kursevi i druge digitalne opcije)

Obezbediti online podršku, putem koje se praktičarima mogu na raspolaganje staviti resursi o temama koje će verovatno često menjati, omogućavajući im tako da ostanu u toku sa aktuelnim temama

Povećati interesovanje zemalja da učestvuju u odabranim procenama kao što je PISA; koristiti rezultate procene u procesu odlučivanja i kreiranja obrazovnog sadržaja

Podsticati zemlje da razmenjuju iskustva i primere dobre prakse u cilju poboljšanja kvaliteta pruženog obrazovanja.

Reference

Anonymous. (n.d.). Financial Literacy. Retrieved from The Policy Circle: https://www.thepolicycircle.org/brief/financial-literacy/#section_6

International, A. (2022). Energising the global movement for social and financial education.

Lusardi, A. (2017). Millennials and Financial Literacy: A Global Perspective. Retrieved from <https://gflec.org/wp-content/uploads/2017/05/Millennials-and-Financial-Literacy-Policy-Brief.pdf>

OECD. (2018). PISA 2018 Results (Volume IV), Are Students Smart About Money? Retrieved from https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2018-results-volume-iv_48ebd1ba-en#page3

OECD, E. U. (2022). Financial competence framework for adults in European Union. Retrieved from <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/financial-competence-framework-for-adults-in-the-European-Union.pdf>

**Sufinansira
Evropska Unija**

AFLATOUN
Social & Financial Education

Aflatoun International
<https://www.aflatoun.org/>
info@aflatoun.org

Nadácia otvorenej spoločnosti,
Bratislava/Open Society Foundation/NOS – OSF
<https://osf.sk/>
osf@osf.sk

Škola dokorán – Wide Open School n. o.
<http://www.skoladokoran.sk/>
info@skoladokoran.sk

Pomoč deci
<https://www.pomocdeci.org/>
info@pomocdeci.org